

KOMMENTAR

Skam i jødeparagrafens hjemland ^{4p} 18/-96

Justisdepartementet har omsider invitert Det Mosaiske Trossamfund til et samarbeid for å granske hva som skjedde med norske jøders eiendommer under og etter krigen. Hvorfor tok det 50 år?

De siste dagene er de norske jødernes skjebne under og etter krigen kommet i fokus. En norsk gruppe ledet av Berit Reisel, på vegne av Det Mosaiske Trossamfund, har i høst forsøkt å kartlegge differansen mellom de beslagene som ble gjort av «Likvidasjonsstyret for inndratte jødiske formuer» i 1942 og de midlene som ble returnert av «Tilbakeføringskontoret» etter krigen. Beslaget skal ha beløpet seg til rundt regnet 500 millioner kroner, omregnet til dagens kroneverdi. Hvor mye som ble tilbakeført

er uklart, blant annet fordi det fremdeles ikke er orden i papirene. Men å dømme etter de eksemplene historikeren Bjarte Bruland og journalisten Bjørn Westlie har levert fra arkivet, er forsvinnende lite blitt tilbakeført.

Nå har en av lederne for likvidasjonsstyret, den 90 år gamle Rolf Svinndal, tilbudt sin assistanse. Han ber om å bli trodd på at det var upåklagelig orden over de papirene og kontiene han etterlot seg. Det får historikerne dømme om, når den tid kommer. Spørsmålet er hvorfor den tid ikke forlengst er kommet?

Hvordan er det mulig at det i den store skriveføre flokken av forskere i norsk krigshistorie ikke i løpet av femti år har vært en eneste

som har tatt seg bryet med å gå til arkivene og undersøke jødernes faktiske skjebne? Det er forståelig at jødene selv hadde vanskeligheter med å insistere på å få tilbake gods og gull i en situasjon hvor hele slekter var gått under i massebord. Men det er ubegripelig at ikke norske politiske myndigheter fulgte et *spesielt* ansvar for å føre de fåtallige overlevende jødene tilbake til samfunnet, tilbake til sine hjem, til nettopp de eiendeler og den eiendom norske politimenn hadde frarøvet dem. Og det er ikke stort lettere å begripe at ikke historikerstanden har tatt fatt i denne forsummelsen.

For her er det en sammenheng mellom liv og eiendom, en grufull kriminell logikk hvor *Endlösung* nettopp var den *endelige* løsning, og som

sådan bare siste fase i en trinnvis nedbrytning av jødernes menneskeverd. Først de borgerlige rettighetene, deretter eiendomsretten, og til sist retten til å leve. Utryddelsen av de norske jødene begynte ikke i Auschwitz. Den begynte overalt hvor jødene ble støtt ut av det norske samfunnet, som jøder, og som sådan rettsløse, eiendomsløse, ikke-eksisterende. «Donau» hadde knapt lagt fra kai før auksjonene var i gang med barnevogner og møbler på billigsalg. Det var som om barna i vognene og menneskene i sengene ikke eksisterte lenger, og det var det da heller ikke meningen at de skulle gjøre stort lenge.

Hvor innbilte de næringsvettuge nordmenn seg at de tok veien? De må i det min-

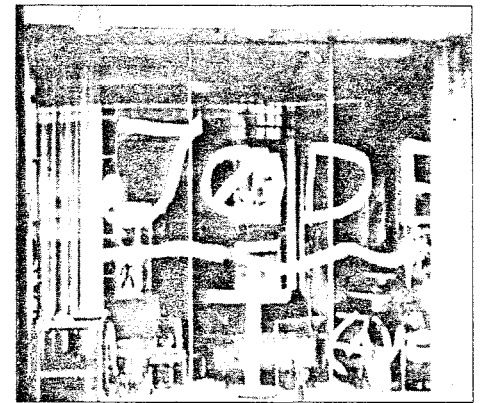
ste ha forstått såpass: De reiste til et sted hvorfra det ikke fantes noen retur. Vi vet at det ikke bare var nazister som benyttet sjansen til å gjøre et godt kjøp eller til. Og det var ikke under noen omstendigheter nazister som unnlot å forestå en anstendig tilbakeføring av midlene etter krigen. For alt vi vet, kan de ansvarlige ved Tilbakeføringskontoret ha gjort sitt beste. Men det norske samfunnet kan ikke være bekjent av at det beste faktisk ikke var godt nok. I likhet med de øvrige europeiske land som var under tysk okkupasjon, må Norge gjøre opp for seg.

Gjenn: Hvorfor er det ikke forlengst skjedd?

I disse tider da folkets holdninger i et spørsmål som omhandler vår verdiorank-

ring, nemlig Europa-spørsmålet, forklares med dype nasjonale strømninger, ja med nasjonal egenart, kan det være fristende å minne om at denne egenarten ikke er en kafeteriadisk av vel-smakende tilbud som man kan plukke blant etter for godt befinnende. Man må ta det onde med det gode. Og da hører det også med til vår nasjonale egenart at vi har tradisjon for å behandle jødene dårlig i dette landet. Det er endog en tradisjon som i det stolte år 1814 ble nedfelt i grunnloven. Jødene ble av våre grunnlovsfedre nektet adgang til et land hvor det såvidt vites ikke fantes en eneste jøde. I Danmark fikk jødene samme år sine første borgerrettslige innrømmelser.

Det er altså i jødeparagra-

JØDEHAT: Tilgrising av butikkvinduer forekom også i Norge. Foto: NORGES HJEMMEFRONTMUSEUM

fens land, hvor den nasjonale stolthet er stinnere enn på lenge, at justisministeren nå må se skammen i øynene. 50 år etter krigen måtte den norske stat overtale til å få øye på jødene og deres skjeb-

ne av Det Mosaiske Trossamfund og World Jewish Congress. I en nasjon som i fødselsøyeblikket erklærte seg som jødefritt.

HAKON HARKET

109559
HAK